પંચડંડની વારતા.

હંસા નામની પાંચમી પુતળી બોલે છે તે વાર્તા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેસાયેનમ શ્રી સારદાએ નમ દોહરો—શ્રી સરસ્વતીને હું ન-
મુ, પ્રીતે પૂજુ પાય, કરૂણા દ્રષ્ટ જુઓ તમો, તો સકળ મનોરથ થા
આધ શકતી તું ઈશ્વરી, આગસુર પતી જેહ, નવેખંડ વ્યાપી રહી,
જગમ તેહ જેને તુજ કીરપા હતી, થયુ તેનુ કલ્યાણ, ન્યુનતા
નહી, જોતા એહ પ્રમાણ દશરથ નંદન નામ, નરક નીગ્યા
રાજ લાજ રાજેશ્વરે, ગજીવલોચન રાગ, ભોજરાજ મન
મહુરત લીધ, સીંહાસન શુદ્ધ કરાવીયુ શોભા ચોધ વીપ્ર
બુદ્ધીક વદીયા, મળ્યા વીપ્ર સુજાણ, કીધી શોભા અન
નુ સીહાસનપર પગ ધરે, ભુપતી ભોજ રાજાય,
જન ધરશો પાય એ સીહાસન ઇંદ્રનુ. અતુલ
પર એમ તમો, થાઓ વિક્રમ સમતુલ્ય પા
સહોદર જેહ, એવો જે પેદા થશે, આમ
વનુ, ઇંદ્રાસનનુ સાર, આભુશણુ એરવ
સુણ પુતળી, આસન એહ અમુલ્ય
સુખ સમતુલ્ય પચ
વીયા, તે વિક્રમ

ધરમવત સહુ બધા લોક, નહી કોઇને વ્યાધી કે શોક સીહાસન સોનાનું
પત્ર, મુગતક ધરે પચડડનુ છત્ર, ત્રિતપતિ સીહાસન તણી વિસ્તારી કહુ
શોભા ઘણી, કહુ વાત તેની વિસ્તારી, સુણ માહારાજા હેતે કરી, નગર
ઉજેણી અતી અનુપ, રાજ કરે વિક્રમ નર ભુપ અતી પવિત્ર અષ્ટદશ વ-
રણ, કરસન કથા સુણે નીત કરણ, વીપ્ર સહુકો પ્રગનાતરા, વદ પાઠાન તે
અગનાતરી, ક્ષત્રી રણ ૨ટ કુદી પડે, ગૌ બ્રાહ્મણ ll વાહારે ચડે વૈશ કરે
વેહેપારી હાટ, ધર્મક તણી ચલાવે વાટ શીળવ્રત સહુ લોકજ અતી, પતીવ્ર-
ધરમ પાળે સતી, એવો રાજા ચતુર સુજાણ કોઇ કાઇની નવ લોપે આણ
ગે.—એક સમે રાજા ગહગે, દેઇ દમામે ઠોર, ધમકાર પ્રથ્વી ગડગડ,
૧ ઘોર, આગળ હાર હસ્તી તણી, મદઝરતા માતંગ, ધજા નેજા
ા, સીંદુર ઓપીત અંગ અગાડી અંકુશ ભલા, અઇરાવત
ાજ તો અતી ઘણા, એવાશબ્દઅજ ખાર, અરબી કચ્છી
ા કાશ્મીર, કુંતલ કાળા કાબર સુરપુર રણધીર ઉજવલ
વ પીળા રગ, જડીત્ર પલાણ હીરે જડયા, અતી
રથને પાલખી, અનમી અતી અસવાર, ચડયા
'ઝાર કઇ પીળા કઇ પાખળી, કઇ વાજા ચેહુ
ાણતા ભુપત ભાડ જશવંતના જશ ભણે,
ાદે, મનગમતા દાન વિક્રમ વાડી સ-
સળકયા દુશ્મન લાગ્યો તાપ સા-
ગ્યા રાય દેઇ દુદભી, જેમ અશાડો
મ સગ સેન્યા ચઢી
ઇંદ્ર જેવો અર-

બહુ પ્રીતશું; દાન પાત્રને દાન. તે શોભા શુ
ન, કરવી કસાઇ ખાઇ મરે, સોમ તો છાડે ૯
છજો, પુર અસવારી પેર, કચન મેહ વરસાવતે,
ઉજ્જેણમા થયુ આવ્યો રૂડો રાય; શોભા જોવા
ય ઠામ અધવચ કોના રહ્યા, અધવચ મેલ્યા
પારીએ, તરૂણીએ મેહેલ્યા તન વણી તોગતા
તાજ; બ્રાહ્મણ ભણતા ઉઠીયા, નરપત જોવા કા
ે કોઇ ઘર કોઇ બહાર; અટારીએ નારી
મુખ નીરખવા, ઉલટ અગ અપાર
એમ વિચારી સચરે, નાહાના ગે
કુંવરી -નહી પગ મેલણ માગ કાને પડયુ સ
ગેતે આવ્યો નગરમા, વિક્રમ વિર
કહુ, રેહે શીશ, સ્નેહે સ્નેહે સહુ સચરે
અધવચ વનમા આવીયા, ત્યાહા ધાયણનુ દ્વાર, ૧
કહુ સક્ષેપે સાર.

ચોપાઇ-દેવદમની ધાયણનુ નામ, તેણી
ત આવે મોહોલ ની પાસ, તેણે ઘેર બોલાવી દાસ
છાર, કરો અજવાળુ ઘર ઘરબાર રહે દાસી કાઇ ૨
મહીપત માહારાજ હવડા છાર તે કયમ વાળીએ,
ળીએ; તો આપણે શીર ડડ થાય, ઘરબાર ખુચ
બ્યુ દાસી તણુ, દમની મનમા કોપી ઘણુ;છાર વાળ
ટો રાય શુ દેશે ડાડ. તને મારે તો દડ દેઉ, ૧.
લેઉ. કહો તો ઉરાડુ આકાશ, એટલુ જોર રાખુ છુ
કયમ કહુ છુ મારૂ વચન કયમ લોપે તું, જા ઉતાવળ
જાયને લાગે વાર. સુણી વાત વિમાસણ પડી, તતક્ષ
ઉડાડી રજ દોહોદશ ઘણી, આવીઅસવારી રાજા તા

ની દેહ. ઉજાડે રીસે બહુ છાગ અફકી છેહ
ા ગુમાર શું બિગડે હવડા છાગ આધીપતી આવે
ટ અજાણ; તો વાગી તેની નવ રહી જેમ
ા છુટયા દશ વીગેક જોય. અ ત કરણમા આણી
ાત, કોગે કુતકા કેરી ઘાત, છુટી હાથથી નાગી
જ્યાહ. તમારે કહે હુતો ગયું, અદમુઈ મારની
ડ, તુજમા બળ હોય તે દેખાડ મુજને મારી
ાયુ તનતણુ. કોપી દમની સુણતા વાત, લી
ગી ત્યાહા હાથીની લાહાર, શામા આવી તે ારા ગ-
મારગ રેખા કાઢી તગણ રસ્તા વચ્ચે ારથ એકે
ફરી અકસ્માત બીતો ત્રણ થયા, આર
ના વાટ. જઈ ન શકે કો આગળ ધ
ગય વિક્રમને થયુ કોમ કામનીએ . . . . ,
૩ધી વાટ જાણીની માપ, રાજા આવ્યા આપો
પાડી પડે, અધીપતને મન અચરત અડે, અનેક
ાયું પાર ન પામ્યા એહ અડાડયા હાથી તે માર,
ટાકે ગાકા ના ટ ડાય, મુજો એક ઓાડો નર
ડગ હાથ, બોલીઓ વિક્રમની માથ બળ તણુ નદી
ન છે એનું નામ. પચડ ધરાવે જેહ, પાછી જાત

ગા એક ગાડીઓ, નથી આપો કો માય, નથી મુ
જાતજ પાછી થાય વચન સાભળ્યુ તેનાથુ મનમા
ગીગો રાયજી, ળીજી લીધી વાટ ઘેર આવ્યો મહા દુ
ન, પાતુસડાગ ગભા કરી, બેઠો તે રાજન, ઠામ ઠા
ળા લોક. શનને મુખ ઉપન્યું, રાજાને મન શોક
દમની ગેર, મેહેણું દીધુ પચ ડડનુ, પીતે કહ્યા તે

એ પંચડંડ તે નામ શું તેછે કોને હાર કેવુ છે કારજ વડુ, હું જાઉં તે હાર, તેમુજશુ બોલો તમો. સાચીજે સુભ વાણુ, તેનો ખેદ કરૂ અમો તો ઇસ્વરની આણ ચોપાઈ.—દમની કહે સમ નવ દો તમો, હવડા નવ કહીએ તે અમો; વગર સમજે કહુ જોવાણુ. પૃથ્વીપત બોશો કઇ પ્રાણુ, કન્યા માહારે ઘેર અનુપ, પ્રથમ તેને જીત્યો ભુપ; રમત સહુ કરો એઠ્ઠી સેત્રજ ગંજીફો સોગટી, રમો તમો જે ઉપર કોડ, માહારી પુત્રી કેરી જોડ એ જીત્યાનો જશ કહાવશો, પચડડ જીતી લાવશો નહી જીતો પુત્રીની પાસ, ડડ જીત્યાની મુકો આશ

નાના મહોરો.—તેને જો તમો જીતશો, તોમુજને વિસ્વાસ. નહીતો કામ નિશા જો મુકો તેની આશ એવુકહી પાછી વળી, મદીર તે તતકાળ; તજે ે, તેડુ મોકલ્યુ, રાજાએ સુખપાલ. શણગાર સોળે સજ્યા, મોતી પરોવ્યા વાળ પીતાબર પટ પેહેરીયા, ભલુ તીલક છે ભાલ, હામ હામ અંગ લોચની, સીહવકી સુજાણ, વીનતા સોળજ વરસની, ભ્રગુટા કામનુ ભાણ દેવ દમનીની દીકરી, નીરમળ દમની નામ, શશી વદની અંગ લોચની, રૂપતણુ જેધામ શીખ લઇ માતા તણી, ચાલી ચતુરસુજાણ, અહંકાર અતી મન વિશે, રાજા તૃણુ સમાન, સુખપાલેથી ઉતરી, રાયે દીધા માન. આદર ભાવજ અતી ઘણો મેહેલ્યા શ્રીફળ પાન શી શી રમત જાણો તમો, તે આચરીએ આજ, તમો કહેત સાભળુ, કરીએ રૂડા કાજ દમની કહે તેનેગમે, રમત માડો જે જોડ, હુ કહુ તે પછે પરઠીએ, હાર જીતની હોડ

ચોપાઇ.—અધ્યે રાજા મનમા ઘાટ, માડયો ત્રણ પાસાનો પાટ; રાજા કહે જે તાહારે કોડ, તેની મુખથી બોલો હોડ, તે કહીતે મારે મન ખરી, કોટી ઉપાય કરૂ નવ પરી દોહોરો.—દમની કહે હારૂ અમો, તો મુલ ખરીદી દાસ, પણ્ણ તુજને પ્રીતથી, રહુ તમારે પાસ જો તમો હારો રાયજી, તો દેશ કરાવુ તાગ, સેવક કરી રાખુ અમો, ભોગવુહુ તમ રાજ. ચાર દીવસનો વાયદો, થોડે અડકી વાત, તેના સુરજ સાખાંઓ, ફરી બોલે જે વાત. ચોપાઇ.—રાજા બાધ્યો કોલે કરી, રમત સભામા ધરી;

વાયુ વેગે વાતજ ગઇ, બધા નગરમા ચરચા થઇ. પ્રધાન પડીત જોઇ આ-
વ્યા, સુણી વાત સહુ અચરત થયા રમત રમે બે પોહોરજ હોય, નવ હા-
રે નવ જીતે કોય રાજાને નવ સુજે ઘાટ, અતરમા ઉપન્યો ઉચાટ. તેદી-
વસ રમત એમ રહી, દમની ઘેર પોતાને ગઇ દેવાસન કીધું રાજન, ભા-
વતા કીધાં ભોજન બીજો દીવસ થયો જેટલે, રમત જારી કરી તેટલે.
કોઇ કોઇથી નવ પામે હાર, ઢળે પાસા વારંવાર બે પોહોર મધ્યાનજ
થયા, રાજમોહોલમા રાજા ગયા ગઇ જુવતી પોતાને ઘેર, કરે કામ મ-
ન વાછીત પેર દુરાચાર બોલે સહુ લોક. રાજાને મન પ્રગટ્યો શોક ત્રીજો
દીવસ થયો પરભાત, નગર વિશે ચાલી વિખ્યાત. રાજ સભામા ન
ઇ, રમતહતી તે જાગી થઇ અનેક ઉપાય રાજાજી કરે, તેણે અ
નવ મરે ખગ મધ્યાન થયા જાહરે, રમત ઢાકી મુકી તાહરે

દોહોરો.—રાજાને દમની કહે, રમો કાલનો દીસ, કાલે પેહેલા જીતશો,
તો પગ નમાવું શીશ ચેતાવું હું ચતુરનર, સભા સુણતા પરમાણ, વગતી
કેશે કહ્યું નહી, પાળું પરઠણ વાણ. કાલ પહેલા જીતો નહી, તો પાળુ મા-
હરૂ વ્રત, સેવક કરૂ સહુ દેખતા, રાજ તજાવું તરત વિક્રમ કહે વનીતા સુ-
ણો, રેહેશે હુંશ તમ પાસ, તુજ સરખી લાખો કરી તમથી અધીક દાસ

ચોપાઇ.—એવું કહી સ્વસ્થાનક ગઇ, રાજાને મન ચીંતા થઇ. રખે
રાડ જીતીને જાય, તેનો કાંઇક કરૂ ઉપાય નીશા ચરચા જોરૂ આખે ગામ,
લોક વેહેવાર બોલેતે ઠામ ગલીકુચીને હાટે હાટ, ચોરે ચકલે વાટે વાટ
માનવી ટોળે મળીયા બહુ, વાત કરે મુખથી સહુ જીતે ધાચણની બાજી,
બેશે રાજાજીનો માન કોઇ કહે એ માઠું થયું, નગ રાજ વિક્રમ ગયું
કોઇ કહે એતો વિપરીત. નીચ સગાતે જોડી પ્રીત કોઇ કહે રાજા ઘેલો
થયો, હોડે બોલ કામનીને કહ્યો કો કહે થાશે બીજી વાત, એને માથે લ-
ક્ષીધમાત કો કહે એ વાચા ચુકશે, કામનીને કાહાડી મુકશે કોઇ કહે મા-
રો કરશે મરમ, કહે મુકી નહી રાજા ધરમ કો કહે હાય દરપણ શું કરે,
જેતે કાલ વાહાણામા ઠરે એવું સાભળે વિક્રમ વીર, ઓચો ભરે જયા

નિરમળ નીર. જુથ મળ્યા જુવતી તણા વરણુવ થાય રાજાના ઘણા, એક કહે એ રૂડુ થયુ માન મોટપ રાજાનુ ગયુ, દાહાડી ઉઠી ચરચા જુવે, નરનારીના પ્રાણુજ ખુવે, કોઇએ છાની વાત ન થાય. ઘેર જઇને ઢુકે રાય કોઇએ હશી ન ગવાય ગીત, કોઇએ કોઇશું ન થાયે પ્રીત, સખી સખીમા સુખ કે દુખ, બોલી ન શકે કોઇએ મુખ જાણે રાજા સુંણસે કાન, એ આએ ઉતાર્યુ માન ધાચણ નીચ શુ કીધો વાદ, ઉતરશે નરપતનો નાદ; બહુ મુખે તે વાતો કરે, હસે તાળી દે પાણી ભરે, કોઇ માઠુ કોઇ રૂડુ કહે, લક્ષણવતનો મનમા લહે જ્યા જ્યા રાજા દ્રષ્ટે જાય, બીજી વાત કરે નહી કોય, લીધો ગામ બધાનો પાર, નવ સુજે એકે વિચાર, પડી પુર નિશા જાહરે મન વિચાર કરે તાહરે, મોહોટા જન મન ભગજ થાય, પ્રાણ તજે કે વિદેશ જાય માટે પ્રાણ તજુ સરવથી, ઉપાય બીજો એકે નથી; કોઇ વાત જાણવી નહી, વાત આપ રૂદેમા લહી, ભરી પુજન સામગ્રી સાથ, વઇતાળવીર લીધો છે હાથ, જ્યા છે હરસીધ્ધ મોહોટી માય, પાળો પથ ગયાછે રાય ચાચર દેવી નગરજ તણી, ચાલ્યો મહીપતી માતા ભણી, ત્યાહા ધરણીપતે માડયુ ધ્યાન, ધુપ દીપને ફોફળ પાન, કુમકુમ ચન્દન અક્ષર ઘણા, પુજા બહુ વીધ નહી કઇ મણા પ્રથમ પોહોર એક નીશા ગઇ, પુજા પુરણ તાહરે થઇ, ખડગ પોતાની કોટે ધરયુ, આવાહન ચડીનુ કરયુ, પ્રસન થઇછે મોહોટી માત, મા મા કહીને ઝાલ્યો હાથ, શા માટે તજે છે પ્રાણ, માગ માગરે વીર સુજાણ માત સરવે જાણો તમો, મુખથી શુ કહુ આજજ અમો, અતરમા બેઠાછે ગજ, પાળો લાડ ને સારો કાજ નીચ જાત ધાચણ છોકરી મેહેણુ દીધુ તે ડોકરી, પચડક ધરાવે નેહ, રમે દુત દમનાશુ તેહ, તે સગાથે પાડી હોડ, ઝીતાડો તો પોહોચે કોડ, દીગવજે તે સાથે કરૂ, પંચડડ શીર છત્રજ ધરૂ,

ત્યારે હરસીધ્ધ બોલીયા, એની ઉતમ જાત, એમા પરાક્રમછે ઘણુ, આગળ જોશો ખ્યાત, પરપચ એ જીત્યા તણો, તે તમને કહુ આજ, તમે જાઓ ઇદ્રાસને, ત્યાહા રેહશે તમ લાજ. વૈતાળ સગાથે પરવરો, માહરો

તુજ શીર હાથ, ઈંદ્રાસન શોભા ઘણી, ત્યા મળશે સહુ સાથ; કામ કરી ઘેર આવશો, પોહોચશે મનના કોડ; એ જુવતીને જીતશો, હુશ કરીને હોડ છત્ર મળે પચડંડનુ થાશે જુગમા નામ, તુજને ઝીતી નવ શકે, એ નહી મેહેલુ કામ, પુન્યે ગ્રહ પીડે નહી, પુન્યે નાસે પાપ, ત્રીદસ વશ એક પુન્યને, તૂંકે ઇસ્વર આપ વચન શીશ ચડાવીયુ, તેડયો વીર અનુપ, પવન પહેલો પરવરયો, વીર ને વિક્રમ ભુપ, ત્યાહા ઓછવછે અતી ઘણો, શોભા નરૂતમ હોય; નાચ કરે દમની ત્યાહા, રાજા દ્રષ્ટે જોય, અચરત પામ્યો અતી ઘણુ, જે શુ પાડી હોડ, તે નૃત્ય કરે તેતો અહી, ઉરવંશીની જોડ ,મની નહી કોય દેવતા. નહી માનવીનુ રૂપ, એ જીતે અચરત કશુ, ભાગો સદેહ ભુપ, સભા સહુ ભરપુરછે પછવાડેછે વીર, અદ્રસ રાજા ત્યાં રહ્યો મનમા આણી ધીર રાય સૂર રીઝયો ઘણુ, દીઠી રમત અપાર દમનીને ત્યા આપીયો, એક અમુલક હાર **ચોપાઈ**—પાછળી હાથ દમનીએ કરયો, હાર વીર વૈતાળે હરયો, તે દમની નવ જાણે કાય, રહ્યા દેવ સહુ દ્રરટે જોય બીજી રમતે આપ્યા પાન, પામી દામની મનશુ માન, પાછળી પાન આપ્યા તે ફરી, વૈતાળે લીધા તે હરી પછે કામની લીધી ઝાલ, એવો વીર મોહોટો વૈતાળ પછે પગનુ લીધુ ઝેર, દમનીને નિદ્રાની ઘેર ફરયો સુર સભાય, સહુકો પોતે સ્થાનક જાય, પરણમ્યો સુરનાયક બહુ પેર, વહાણે રાજા આવ્યો ઘેર પુર મધ્યે પરીયાણજ કયુ સ્નાન દાન વ્રત પુન્ય આચર્યું. આવી બેઠો રાજ સભાય, દમનીને ઘેર તેડુ જાય

દોહરા—ઘેર ઘેર સુખે સુઇ રહી પ્રીતે માને પાસ, રાજા તુજને જીતશે મુલ બગીદી દાસ, નોહે કામ નાહા તણુ, મોહોટા શુ પાડી હોડ. બોલ્યા બોલ અહંકારનો, પોહોચાડો તે કોડ

ચોપાઇ—બેઠી સુખપાસે તે નાર, આવી રાજાને દરબાર; મહીપત મુખે નાખ્યો હાથ, બોલ્યો વચન શામાને સાથ ત્રણ દીવસ રમાડયા તમો, તેના પ્રાક્રમ જોઇને અમો, છેલ્લે દહાડે જીતે હોડ, પોહોચે તેના મનના કોડ ત્યારે દમણી બોલી વાણ, સાભળ રાજા ચતુરસુજાણ, મારાથી

કંઇ હારી ગયા, તેતો મારા શેવક થયા મુકયો વાદ બેઠા તે હશી, રમતહતી તે જારી કરી. જોવા મળ્યુંછે બાધુ ગામ, અચરજ બોલે ઠામો ઠામ એ· માકોનુ પાણી જાય, જોરાવરની જીતજ થાય ઘડી એકએ રમતજ થઈ, કામની સાથેવાણી કહી. સુપનાકેરી કહુ એક વાત, દીઠુ શુભ વાતે સા· ક્ષાત. જોયો ઇંદ્રાસનનોનાચ, નારી તુ કરતીતી નાચ રીજયો નરપત તુ· જશુ સાર, હુતે તુજને આપ્યો હાર. તે સાચી કે જુઠી વાણ, સાચુ કેહે જેહોય પ્રમાણ ત્યારે જુવતીઝાખી થઇ, જુઠ વાત રાજાએ કહી આગ પપાળ જુઠુએ હોય, સુપનુ સાચુ હોયન કોય. પ્રત્યક્ષ ત્યા દેખાડયો હા· ર, દીઠો દમની નવ લાગી વાર. માન ભગ થઇ જેટલે, ચુકી દાવ દેતા તેટલે મનમા પેઠી અદકી ભીત, એક ભાગ રાજાની જીત બીજીવાર બો· લ્યો છે ભુપ, સાભળ નારી વાત અનુપ. પાસે બેઠોતો ઇંદ્ર તણે, નૃત્ય કરતીતી હેતે ઘણે માનની તુજને દીધા માન, તુજને ઇંદ્રે આપ્યા પાન ત્યારેતે ઝાંખી થઇ ગઇ, બેબાકળી જોતામા થઇ બેભાગે જીત્યોતે રાય, વીમા સણુ વીનતાને થાય ત્રીજીઘડીએ વાણી ભણી, હુ જોતોતો તેણી ઘડી. ઝાલ કાનની તાહરી પડી, તે માહરે હાથેતો ચડી દમની કહે એ જુઠ પેર, ઝાલ ઉતારી મુકી ઘેર રાજા કહે તુ સાચી હોય, આપી ઝાલ પ્રગટ તુ જોય ત્યારે ઝાખી થઇ તે નાર, ત્રીજી હાર થઈ તે ઠાર

દોહોરો.—એ કયાથી ઇદ્રામને, લાવ્યો ખગ એંધાણ, પડી વીમાસણ ભામની, પરવશ પડીયો પ્રાણ, કહેરાજા સુણ કામની, જુની જાતે ફેર. કહોતે નારી કયા ગયુ, તારા પગનુ ઝેર. સ્ત્રી કહે મુકયુ ઘર વીષે, પડી એટલે ફાળ. મન થકી મહીપત વદે, તરૂણી શુ તતકાળ. મુકયુ ઝેર તે આગળે, નીરમાલ થઈ તે નાર; પાણીથી થઇ પાતળી, ચુકી ગઈ તેહાર પછે તે પાસા ઢાળતા, થર થર ધ્રુજે હાથ. હારી હારી સહુ કહે, હસી પડયો સહુ સાથ વાગી હાક હારયા તણી, જીત્યો વડહદ વીર, પ્રતાપ પુન્ય પોતા તણો, રાખે નારાયણ નીર, વાગ્યા વાજા જીતના, ગડગડીયા નીશાન, હારી દમની હોડથુ, જીત્યો વીર સુજાણ, ગાધરવ વીવાહ સહી

કર્યો. ક્ષણુ ન લાગી વાર; તે વનીતા વિક્રમ વર્યો, પ્રાક્રમ અપરમપાર.
સાસુને વિક્રમ કહે, જોડાનેએ હાથ, વાત કહો પચડંડની, જેબોલ્યા મુજ
સાથ સુખેઆપ સજ થઇ, ધીર વીર મન થાય, પ્રથમ કહ્યુ એટલુ
કુકણુ દેશે જાવ ધ્યાન ધરે હુન્સ રામજી, સોપારા ઘર ગામ, તેમા વિપ્ર
એક વેદીયો, શીવશરમા એ નામ, રેહેજો વાસા ઘેરતે, જોજો એ એ-
ધાણ. ભ્રી ઉમાદે તેહની, ચતુરા ચતુરસુજાણ ચરચા જોઇને આવજો,
ગામ ઠામ વર એહ, જાગશોતો જીવશો, ઊંઘે ખોશો દેહ

ચોપાઈ.—મહારાજન ગન માન્યુ સાચ, માન્યુ માત્યુ વીનતા વાત.
વડાવજીરને સોપ્યુ રાજ, ચાલ્યો કુકણુ જોવા કાજ. વૈતાળ સાથે તેડયો
વીર, ચાલ્યો મન ધરીનેધીર અનેક દીવસ દીંડતા થયા, કોડ ધરી કુક-
ણમા ગયા દીઠુનગર હરખાદ, દીઠો શીવ સુંદર વરસાદ મહીપત પોતે
મન, પ્રીતે કીધુએ પુજન પામ્યો મહોર પુજારો માત, કરજાડોને પુછી
વાત શીવશરમાઝે વિપ્રજ નામ, કહોને બાઇ તમેકુણ ઠામ કહે પુજારો
બ્રાહ્મણ જાણ્યા, શીવશરમાની શાખે ભણ્યા. ઉંચા નીચા ને વામણા, કો
ગોરા દેહદામણા કાઇ તેનુ એંધાણજ હોય, તેવીનતા પ્રીછે નહી કોય
શુભ એંધાણ રાખ્યુ સાર, ઉમાદે જેનેઘેર નાર શીતળ જાઓ ડાબીપોળ
વાથાળ, એહાવિપ્ર ભણાવે બાળ છાયાને કારણે, વ્રક્ષ આમલીનુ બારણે
તેનુ વચન હઇડામા ધરી, લઘુ લાઘવી વિદ્યા કરી રાજ વર્શી રહીયાળુ.
૩૫ શીવશરમા ઘેર આવ્યો ભુપ ડંડવત કરૂભાએ કર્યો ચરણામૃત લેઇ
મુખમા ધર્યા વિદ્યા ભણવા આવ્યા અમો, કીરપા કરી રાખોજી તમો
ગોરાણી બાહેર નીસરી, જોઇ વિક્રમ દ્રષ્ટે ભરી આનંદ અદકો મનમા
થયો રાજીને રાજાત્યા રહ્યો ઘેર વિદ્યાર્થી માહારે ઘણા, સુખે રહો અ-
હીંયા રહી ભણા માનુભવ મોટા જે મુખી, વિદ્યાર્થી થયો ત્યા સુખી
કરે ગોરાણી હેતજ ઘણા, આપે સાકરીયા શેકયા ચણા. ઉદર તાજો
જેવો હોય તન, તેથી અદકુ રાખે મન બામણ પેહેલા નાહાના તન, એ-
સઠમો વીક્રમ રાજન રમે જમે ભણે મનમુદ, રાત દાંવસ તે ચરચા જુએ

એક દીવસ ગઇછે મધરાત, સુતા માનવી જાતો જાત સહુકોને છે ઘોરણુ ઘણું, જાગે રાજા વિક્રમ ઘણુ ઉઠી ઉમાદે પરચંડ, લીધો હાથમાં ઉડણ ડંડ નીકળી બાહાર રાખી મન ધીર, તેતો દીઠુ વિક્રમ વીર મા- ઝમ રાતને જોને નાર, કયમ નીકળી એકલી બાહાર અરૂપરૂ જોયુ અ- દઘડી, વ્રક્ષ આબલી ટોચે ચઢી આબલી થડ પોલી ગુફાય, અદ્રષ્ટ થઇ ત્યા બેઠા રાય ચઢી ઝાડ ઉમાદે નાર, કીધા ડંડના ત્રણ પ્રહાર ઉડ ઉડ કહ્યુ મુખથી વળી. ગયુ વ્રક્ષ બાધુ ઉચરી ઉપર ઉમાદે હેઠો રાય, સો જોજન સુધી તે જાય ત્યાહા એક પ્રૌદુ છે મસાણ, મધળુ ભુતાવળનુ રાણુ ભુત પ્રેત અગ્ની દવ બળે, રાધ લક્ષ ચોરાશી મળે. બાવન વીર ચોસઠ જોગણી, ભારે ભોગ તણી ભોગની ચોસઠ એહી ચામુડ જયાહ, દેવ દુંદભી વાજે ત્યાહ તેઠેકાણે શોભા હોય, વરણવ કરી શકે નહી કોય. જુહાર જુહાર ઉમાદે કહે, જોગણી સહુ સાભળતા રહે જુઠીસહુકો કરે ઉમાદે હેઠીઉતરે તુમાચી પડી ન એકેદીસ, આવે દુખવા હાહાડો શીસ

દોહોરો.–ઉમાદે કહે જોગણી, સાચી છુહુ આજ, ચોસઠમા આવી ભળુ, તોથાય આપણુ કાજ બાસઠ ઘેગ પહેલા હતા, તેસઠમો મુજકથ, ચોમઠમો આવી મળ્યો, આનદ ઉપન્યો ચત બત્રીશ લક્ષણા મળ્યા નહી. શીશી કરીએ ગેર, ભોગ આપવા ભામનીને, ગયાચોમઠ મુજ ઘેર ત- મો કહો તેમહુ કરૂ, ટાળે આપણો રોગ, મને કરો તમો જોગણી, ભ- રૂ બગપુરણ જોગ

ચોપાઈ.–હરખ્યા જોગણી પ્રીતે પાસ, ઉમાદે તુજને શાબાશ અ- મો કહ્યુ તે મનમા ધરો, ચૌદશ દીન નઇવદજ કરી વડા બાકરા લાડુ ખીર, કરો પાક મન આણી ધીર ચોસઠને સ્નાન કરાવજે, હાર ઘરેણા ના ધરાવજે સીંદુર તીલક કરજે ભાલ, પાસે પાસે બેસાડી બાળ. ભાણા માહે કરજે ખંડ, હાથથી હેઠ મુકજે ડંડ તેપાછળ પ્રદક્ષણા કરો ઉદો ઉદો મુખ ઓચરો ઉદક અંજલી ભરવી હાથ, લેજો નૈવેદ ભવાનીમાત અમે હુકારો દેઈશુ, અદકો વહેંચી લઇશુ. આજ્ઞા અમો પાછા નહી ફરૂં,

તદીનો તુજને મહેરાજ કરૂ એવી તેણે કીધી શીખ, વીદાય થઇ મન આણી બીક મારયા ડંડ તેણે પ્રતક્ષ, ચઢી આગલી કેરે વ્રક્ષ એકઘડીમા આવી ઘેર, નરપત નીરખે સઘળી પેર ઉતરી હેઠી ઘરમા ગઇ, રાજાને મન ચીંતા થઇ દેખાડી સાસુએ વાટ, મોકલ્યો ઘડવા મારો ઘાટ વેહુ દુખ મારી દેહને, ઉગારૂ તેમ હું એહને પરાક્રમ એમાછે પરચંડ, કરામત સઘળી ને ડંડ આવે હાથ તો જીતી લેઉ, નહી તો પ્રાણ આ સ્થાનક દેઉ. કરયો વિચાર પોતાને મન, પ્રાતુસકાળે ઉગ્યો દન શીષ્ય સરવ સુતા જાગીઆ, ગુરૂજીને પાયે લાગીયા સર્વે નાહાવણ કરવા ગયા, નિત્ય કરમ કરી સુખીયા થયા નરપત કહે જોડીને હાથ, ગુરૂ સંગ બેઠા સહુ સાથ એક પ્રશ્ન જુઓ રૂપા જન, આપણે માથે કાંઇ વીઘન જુઓ જ્ઞાન વિચાર કરી, સપનામા બેહાયમન ધરી. ત્યારેબોલ્યા સહુએ બાળ, સુપનુ એતો આળપપાળ આજકાલનો તુ આવીયો, ડાહ્યો થઇ ડીંગજ લાવીયો.

દોહોરો.—ત્યારે ગુરૂજી બોલીયા, તમો ન સમજો કોય, હાભાઇ કહે તુમુજને, સુપન તુજને હોય. આજથી ચોથે દહાડલે, છેચૌદશનો દન, ઉમાદે નવેદ વેહેચશે, કરશે ચંડી પુજન બેસાડી ખંડપુગશે, કહ્યાપશે માળ, ભોગઆપશે ભવાનીને, ચોસઠના ખુટ્યો કાળ બત્રીસલક્ષણા સરવ છે, તેણે માન્યુ સત્ય, ગુરૂ સમેત કળે રહુ, કહુતે કરીએ ગત બાહીને નાશી નવ જશો, નહી દેવા દઉ નામ, કહુ તે મારગ ચાલજો. થશે તમારૂ કામ ડંડવડા નાખુ અમો, કેડે આવજો તરત, પાછળ જોજો રહે, તેનો પામે મરત ધીરજ રાખી સહુકો રહો, થશે શુભ કલ્યાણ; દેખો તો સાચુ માનજો, નહી તો કહેજો અજાણ કો કહે જુઠુ બોલીયો, કો કહે સાચુપામ, સાચુ માન્યુ ગુરૂજીએ, કીધો દ્રઢ વિશ્વાસ પ્રતીજ્ઞા કરી આવીયા, કાહાનુંન હેઠુ મન, ત્રણ દન એમ વહી ગયા, આવ્યો તેરશનો દન ત્યારે ઉમાદે ઉચરી, સાંભળ મારાસ્વામ, મારે બાધા નીવેદની, કહો નોકર કામ ચોપાઇ.—વારૂ કહીને દીધી આશ, સહુને આવ્યો દ્રઢ વીશ્વાસ. દાળ પલાળી અડદજ તણી, સામગરી બહુ કીધી ઘણી. નોતરવા

સરવ વિપ્રના તન, વાહાણામા ચઉદશનો દન રશોઇ સરવે કીધી સાર, તેડી વીપ્રતણે કુમાર. તમો બેસજો નરવજ સાથ, શ કલપ કરવો માહરે હાથ ચોશઠ જોગણી સ તોખવી, પુરણ પ્રીતેને પોખવી સમજાવ્યા પોતે રાજન, કોઇ બીક ધરશો મા મન નાહ્યા સઘવતે ક્ષુધારથી, પરવશછે તે વીધારથી. ગુરૂપત્નીનુ વચનજ જાય, વીદ્યા ભણી તે મીથ્યા થાય કુમ કુમ ચંદન સુદર શીર, ધાલ્યા કઠ કુમમના હાર બાણામા પીરસ્યા ભોજન, સ્વામી સહીત બેઠા છે જન પચામૃત લાડુ ને ઘૃત, પ્રાગી પાક સામગ્રી તરત કહાડી કુડુ વચ્ચે આણીયા, બત્રીસ લક્ષણ જુગને જાણીયા. ઉમાદે વચમા આવીયા, ઉડણ ડડ કરમા લાવીયા મત્ર હતોતે કરમા લીધ, જોગણીનુ આવાહન કીધ મેહેલ્યો ડડને નીચી થઇ, પ્રદક્ષણા કરવાને ગઇ ઉદોબવાની લેજો ભોગ, મન વાછીત ટાળોમુજ રોગ **દોહોરો.**–એટલે રાજકુહીઆ, મારી હાક પચ્ચડ, નાઠો ચેતાવી સરવને, લીધો ઉડણ ડડ ગુરુસહીત દોડીયા, પાછુ નવજુવે કોય, એટલે આવી જોગણી, કારમુ કઉતક હોય ખાઉ ખાઉ કરતી ઉતરી, નરન દીઠાતે દાગ, વેહેચી બાગ ચોસઠ કર્યા, ભક્ષ કરીને નાર હાહાકાર સઘળે થયો, કોપ્યા ત્યાના લોક, ચોસઠ ખાધા ભવાનીએ સજ્જન પામ્યા શોક નાઠા ચોસઠ એટલા કરયો મન વિચાર, વાહાણુ વાતે નીસર્યા, ત્યાથી જોજન બાર

ચોપાઇ.–થાકયા ઘણી લાગી છે ભુખ, સહુ કષ્ટી વેઠે ગાઢા દુખ નગર સીમાડે આવ્યો એક, રાજા બોલ્યો કરી વીવેક સહુ બેસે ઠરીને આઠામ હુજઇને જોઇ આવુ ગામ, રહ્યા તેસહ ઠરીતે ઠામ ચાલ્યો જાવાગામે ગામ વળ્યો નગર ભણી તે વાટ, નહી માનવી ઉઘાડા હાટ ભર્યા માલ ખજાના દ્રવ્ય, મનુષ્ય વીના સુનાછે સરવ હાટ ઉઘાડા ડોશી તણા, ભર્યા વસ્ત્ર અમુલક ઘણા પારખ સુખડીયા સોનાર, દુકાન હાટ છે અપરંપાર ખોળ કરી પાગને કોટ, નહી પશુ પખી માનવી ઓટ. અચરત પામીયો અદકુ રાય, જોતો જોતો આઘો જાય રાય ધીર મનથી નવ ડરે, કાયર નીસ્ચે બીહીને મરે જોયુ નગરને લીધો પાર, એટલે આવ્યો રાજ

દરબાર પેઠો મોહોલા ઉપર આડયો, ઉંચી અટારી ઉપર ચડયો પાથરીછે અંજન એક ત્યાહ, બેઠી બીલાડી એકને માહે, જોઇ રહયો છે તેને ભુપ, નહી બીલાડી કાનણ રૂપ સુના મંદીરમા બેશી રહ્યા, નગર તણા માબાપ ક્યા ગયા હુકિજેગુપત વિક્રમ રાય, આવ્યો તાગ મોહોલજ માય બોલ મને કંપા હોયજ દુખ, ઇશ્વર તારી ભાગે ભુખ બીલાડીએ સાનજ કરી, કાજળ કુપલી આગળ ધરી અંજન કીધુછે જેટલે, નવ જોબની થઇતેટલે રાજા કહે તાહરૂ શુ નામ, ઉજડ થયુ કેમ તાહરૂ ગામ ત્યારે સ્ત્રી બોલી વાત, ચડશીબાર તે મારો તાત દઇતે મારયા માણસ ઘણા, નગર ઉજડ છે આમ તણા. લોક સહુને દુખીયા થયા, કોઈ ખાધા કોઇ નાસી ગયા મને એકની ઝાલી બાહ્ય, રાખીછે કાળાગ્રહ માહ્ય અંજન કરી બીલાડી કરે, આપ અન્યે વનમા ફરે આવેછે રાતે આ ઠાર, બીજે અંજનથી કરે નાર, મુજપર રાખે છે બહુ મન, જેવી પેટની હોયે તન હમણા આવશે કરતા વાત, જોતામા કરશે તુજ ઘાત, તાહરે ડરાવ્યો તે જો નહી ડરે, કોઇનો મારયો તે નહી મરે એવુ બળ છે માહા પરચંડ અદ્ભુત તેના પાસે દંડ તે દંડ જારે વાળે શીશ, એ પાપી મરશે તે દીશ, ને દંડની પુજા કરે, તે પાછળ પ્રદક્ષણા ફરે હેઠો મુકે એટલીવાર, તેને છે એનો આધાર, લીધી વાત એના મન તણી, વળતી બોલ્યો ઉજાગ ધણી, છાનો રાખ મને તું ઘેર. હુ કરૂ પાપીની પેર; સ્ત્રીએ જોઇ તેની શુજ, ઠામ એક દેખાડી મુજ **દોહરો**–અંજન આજ્યુ એહને, કરી બીલાડી ત્યાહ, રાજા જઇ છાનો રહયો તેના મંદીર માહ, એટલે પાપી આવીયો સેજ હતી જ્યાહા ઠાર અંજન આજ્યુ તેહને, તતક્ષણ થઇ તે નાર, સ્નાન કરમ તેણે કરયુ, પછે કરયુ સ્મરણ, દંડ હતો જે હાથમા તેને મેહેલ્યો ધારણ પ્રદક્ષણા પોતે કરી, નમીને લાગ્યો પાય નીચ્મીને પછે નીસર્યો, માહા બળીયો તે રાય ચેત ચેત રાજા કહે, ચઢાવી બહુ રીસ, દંડ હતો તે ઝાપટયો તે પાપીને શીશ

ચોપાઇ–તરફડી પડયો તે તરત, પામ્યો એક પલકમા મરત, વાયુ

વેગે વાતજ થઇ, ખબર દોહોદ્દશાએ ગઇ તરત લોક આવીને વરયા, સુખ પામ્યા સહુ હેને હસ્યા, એને ઘેર આવ્યા માબાપ, ટાળ્યા સર્વ લોકોના તાપ ન રહ્યુ કોને મન કશુ, તરત આવીને ગામજ વસ્યુ તેસઠ જે પોતાના જન, મનવાછિત આપ્યુ ભોજન. ગએ કનવ્યા વિક્રમરાજ મનવાછિત થયુ તે કાજ મુજને એ શિરગઇ કીજીએ, એ કન્યા રાજા લીજીએ, તે કન્યાને પ્રીતે વરી, કુકણુમા તે આવ્યા ફરી, પ્રકાશ થયુ પોતાનુ નામ મળવા આવ્યુ બધુ ગામ કકણુ ગએ મનોહર વરી, પરણાવી પૌ તે દીકરી, પ્રોહીતને ઘેર કન્યા એક, ગુરૂને પરણાવી વિવેક, વિધાર્થીને વર મોકલ્યા. આપ દેશ આવ્યા એકલા, તેમઠના ત્યા ટાળ્યા દુખ બાગીજ નગ જનમની ભુખ બે ડડ બે કન્યા રૂપ લઇ આવ્યો ઉજ્જેણી ભુપ ચતુર નાવ્યા ચતુર સુજાણુ, હરખે ગડગડયા નીશાન, મેહલે ઉતાર્યા તે નર નાર, સુન્દર શોભા તેણે ઠાર **દોહરો**—દગતીને ચરણે નમ્યો, પોતે વિક્રમ રાય, ડડ જીત્યા દેખાડીયા, મેહેલા જઇને પાય ધન અજીત ધરણીપતી ત્રબાવટીએ જાઓ, જોજો ચગ્યા મોહોલની, મહાસાગરમા નાહો કરે રાજ ત્રબાવટી. ત્રબકસેનુ નામ, ત્રબકસેન તો બહુ થયા, પણ તેનુ શુછે નામ વચન લેઇ તે સચરયો, સાસુએ દીધી શીખ, સાથે વીર વઇતાળ છે, મન નવ આણી બીક, પોહોત્યો ઘડ ત્રબાવટી, નીસા સમે તે ભુપ, અદ્રષ્ટ વિધાએ કરી, દીઠુ નગર અનુપ હીસાગર નાહયા જઇ, જોયા વાટે ઘાટ નગર નીરખ્યુ નેહશુ ગયા રાજની વાટ, જોયા ઘરપુર મેડીઓ, જોયા મેહેલ અવાસ, ચઢયો ઉચો અટારીએ, સ્ત્રી દીઠી તે પાસ, ત્રીયા તેર વરસ તણી લક્ષણગુણ શુભ રૂપ તે ઠામે ઠાને રહયો પોતે વિક્રમ ભુપ ચરચા જુએ તેહની, નીશા ગઇછે પોહોર, સાઢ ઉપર વાહન કરી, આવ્યો દુત તે ઠોર, મેહેલી ઉટને બારણે આવ્યો ઘરમા એહ, વાટ જોતીતી માનની જેમ બપૈઓ મેહ, તમારી સાથે આવીયે. બેસો બહાર જ ઠામ, ગરથ બાધુ કાઇ ગાઠડી, બીજાનુ શુ કામ, તેને બેસાર્યો બારણે, રહયો ઘડી તે ઠામ, એટલે પોપટ આવીઓ; દામોદર તેનુનામ. કાગ-

ળ ફ્રેટ બાંધીઓ, આવ્યો ઓની પાસ, પ્રણામ કરયા તે પોપટે, સ્ત્રીએ દીધી આશ રાજા વિક્રમ તે જુત, પ્રાક્રમ તેના પ્રૌઢ પોપટ હીડો પોતા તણો, થઈ ગયો દીગમુઢ કાગળ ઉકેલ્યો કામની, તે વાચીને જોય, પાછળ રાજા ઉભો રહ્યો તે નવ જાણે કોય, સ્વસ્તશ્રી વ ગારડી, રતનમ જરી નામ, લખીતંગ ધાચણુ હમતી, વાસ ઉજેણી ગામ, સમાચાર એક પ્રીછજો પડી વીક્રમ શું હોડ; મુજને જીતો તે વગ્યો લાગી મુજને ખોડ હુ શન પોહોતો આપણી જે ધારીતા પેર, કાળા ચહુ પડી કામની, વિક્રમનનને ઘેર, ભલુ મુરખ દરીદ્ર દુખ, ભલી વેડલી ભુખ, તેથી અદકુ રાય ઘેર, સ્વામાણમને દુખ, વાત કોઇની થાય નહી, બાહેર નવ જવાય, રૂડુ બુડુ જાણાગ નહી, રેહેવુ કાળા ચહ માહ વચને બાંધી હુ રહ્યા જોડી ને બે હાથ, આપણ રહીએ એકડા, વાત કરૂ તમ સાથ; રાજ ભાખી રાજા મોકલ્યો, આવ્યોછે તુજ પાસ, તેનેતો વગન તમો વાડાચે, મનની આશા, લખનાર નાર પોતા તણી, ચચરત મોટુ એહ, પાપટ ઘેર પોતા તણો મહીપત મન સદેહ.

ચોપાઇ.–રતનમંજરી વાચે પત્ર, વિક્રમે વાચ્યો તે તરત તેને ઉતર લખીયો ચોટ, બાંધ્યોતે પોપટના કોટ ત્યાહા જઇનેતો કહેજો નાય. રતનમજરી વરે કોણ રાય શુણી શુક આવ્યો જેટલે, કાગળ કાઢી નાખ્યોતેટલે ધવી ગઇ ધાચણુ હાકરે, તારૂ પાપ તુએને વરે માહારૂ રતનમજરી નામ, નવ રાખુ વિક્રમ ગુલામ એવા કઇ આવે કઇ જાય, વીક્રમ તો તુજને ધાય હશી પડી તે સહીયર સાથ, જો આવે વિક્રમ મુજ હાથ મહીપત બાધુ માહારે ઘેર, કોઈ નજાણે તેની પેર હાશીને હેઠી મોકલી, ઉપર રહી રાણી એકલી આવ્યોતો જે પેલો દુત. તેડયો ઘરમા બાંડજ ભુત કહો તમો ક્યાથી આવીયા, સમાચાર શા શા લાવીઆ તમને નરપત તેડે આજ, સરયા સરવ આપણના કાજ લીધા કરમાથી શણગાર, બીજો માલ તો અપરમ પાર રતન પેટાલીધા અભેડડ, આપ્યા દુતને તે પ્રચડ જાઓ મુકો ઉટ ઉપર જઇ પછે આપણ એ જઇએ વહી સાહજ ઉપર તેનો

ધર્યું, પછે વીક્રમે મન આચર્યું ડંડ પ્રતાપે નાહાશી જશે, હાથ ન રહીતો શી ગત થશે દંડ પેટી ઉટપગ મુકીઓ, મુરખ મન તેનો ચુકીઓ. વૈતાળ ગયો તે વસ્તુ હરી, બેઠો ગય ધીરજ મન ધરી ચેતાવ્યા વીણ તો નવ મારીએ, ક્ષત્રી ધરમ કેમ હારીએ રાત સમે તુ કેમ કરે જોર, દુતજાર કે સ્ત્રીનો ચોર ત્યારે ચઠીકે દુતને રીશ ગાળો દીધી ત્યા દશ વીસ માર્યું ખડગ લીધાછે પ્રાણ, પડયો વાટમા તેહ અજાણ પછે દૂતનુ લીધુ રૂપ, સ્ત્રી પાસે આવ્યોતે ભુપ જો ગમેતો આવો તમો, ચાલો ખોટી થાઉછુ અમો ઉઠી નાર તે આગળ થઇ, ઊંટ ઉપર બેઠી તે જઇ બીક ન આણી કોની ચત, બેઠી સાહને લીધો પથ પુરવ દીશા હાકયો જેટલે, સ્ત્રી વાત બોલે તેટલે આપણુ જાવુ પશ્ચીમ દેશ, કામ કરો પુરવ પ્રવેશ. માહારે શુ પછમનુ કામ, તેડી જાઉછુ મારે ગામ વાકુ વચન તે સાથે કસ્યુ રૂપ પોતાનુ પ્રગટ કર્યુ ડંડ અને પેટી તો ગઇ, તેનાગ તો નરવશ થઇ પેટી ડંડનુ ભાગ્યુ જોર, થઈ ગઇ નારી તો ચોર શુ નામ તાહારૂ કયાં રહો, ક્યા લઇ જાઓતે કહો માહારૂ તો જુવારી નામ, વસવુ મારે મામા ગામ કરૂ કામ અણુચીતવ્યા ઘોર, સ્ત્રીમાણુસનો હુતો ચોર **દોહોરો.** નિસ્વાસ મુકયો નારીએ, દેવ નપોહોચી આશ, મનનો માન્યો મુકીઓ, પડયા જુવારી પાસ જુવારી સાથે વાકડા, મરકટને જેમ હાર, ઘેલી માથે બેડલુ, પહોચે કેટલા કાળ બગી વ્યસની આળસુ, લપટ જુવારો આપ, એવો કંથજે કામની, તેના પુરણ પાપ નમેરો નીદ્રાળુવો, દીન દયાહીન રોગ, એવો કથજે કામની, ત કામનીના ભોગ કાગળ પોપટ લાવીઓ, માહારી સહીયરનો મરમ, ત વિક્રમને ના વરી, તો આ લાગ્યુ કરમ પરદુખભંજન સુખ કરણ, અજીત અભેદી આપ, એવો પુરૂશ મે પરહર્યો, તે ભોગવુ આ પાપ નવખંડ જેની નામના, પવીત્ર જેનો દેહ, તેવો પુરૂષ મે પરહર્યો, તેનુ ફળ આ તેહ સુરજ દેવ સાક્ષી તમો, નીરમળ તારૂ નામ, મેળો કરજો મહીપતી, કરો કામનીનુ કામ આપ્યા શ્રાપ દઉછુ તને, અભાગી સ્ત્રી જાત, કેમ લાગ્યો મને છેતરી, મોટી કીધી ઘાત. **ચોપાઈ.**

ત્યારે તે બોલ્યો રાજન, તાહારૂ કોના ઉપર મન ત્યાહા પોહોચાડી મુકુ તુને, શાને રીશ કરે છે મને તાહારા મનને જે હોય આપ, સત્ય ન કહેતો તુજને પાપ **દોહોરો.**– ત્યારે નારી બોલીયા, વિક્રમ ઉજેણ ભુપ; સકળ કળા ગુણ જાણુંછ, શીળવત છે સરૂપ રાજેશ્વર રાજા ગુણી, હરશીધ તેજ હજુર, તેને મળવા મન ઘણુ, જે નારાયણ નુર વચન પાળે તાહરૂ, તો મેળવ વિક્રમ રાય, તો સરે અન્થ હમારડા, તો હઈડુ શીતળ થાય ત્યારે જુવારો બોલીયા, કહી વિક્રમ એંધાણ, તેને તુ કમ ઓળખે, સાચુ બોલ સુજાણ પગે પદમ છે તેહને, ઢીચણ સુધી છે હાથ; જમણે હાથે ચક્રજે, તે પ્રતીપત નાથ કમલ પત્રશા નેત્ર છે, તરૂણાત છે તેજ, ચન્દ્રાદન ચતુર બુદ્ધિ, નારાયણશુ નેહ છોડયો મણી ગારૂડે થકો આવ્યો સ્ત્રીને હાથ, જાણે દીનકર ઉગીઓ, દીઠો તે નરનાથ પગે લાગી પદમની કહે તમારૂ નામ, નીશ્ચે વિક્રમ તમો, તેજ પુંજ મહા કામ

ચોપાઈ.–સાબાસ શાબા ડહ્યા તમો, તમે કહ્યા વિક્રમ અમો નગર ચરચા જોવા આવીઓ, પોપટ કાગળ ત્યાહા લાવીઓ તેઉપરથી મે વાચીઓ, પેટી ડંડ મે તો માગીઓ દુત હતો તે મે મારીઓ, ચેતાવ્યો જુને હારીઓ તમને ભમાડી સાઢે કરી, લાવ્યો પંખે તમને હરી માહારા સમ તમને હિંગ મન, ત્યાહા પોહોચાડુ આજે દન વચન સાંભળ્યુ વિક્રમ તણું, હરખી નારી મનમા ઘણુ ગાંધર્વ વીવાહ હતે કરી, રતનમંજરી વિક્રમ વરી ચાલ્યા આવે છે તે વાર, મટયા મન તણા વિચાર એ એ વાત અહીંયાથી રહી, પેલા પોપટ ની શાગત થઈ **દોહોરો.**–કાગળ રતનમંજરી તણો, લઈને ચાલ્યો પક્ષ, તેણે વીચ રસ્તા આવતા, થઈ વીમાસણ મત, દીઠુ દમાપુર વાટમા જુગતે જોતો જાઉ, મળે જો તે મારો બાંધવો, મોહોજે સુખ ગો થાઉ મળવાને પન્હેરાડે, બાંધવ કેરે કાજ, તે રહે આ ગામમા, ભાગુ માહારી દાજ એમ કહી વળીઓ ગામમા મળવા મીત્રજ પેર, બાંધ્યો રહતે પાંજરે, નીલી ગુણકાને ઘેર બાંધ્યુ પાંજરૂ બારણે, ગંગારામકે નામ, એટલે દામોદર આવીઓ, બાંધવ કેરે કામ. દષ્ટેદ્રષ્ટ

મળ્યા બેહુ, પોહોત્યા મનના કોડ, ગુજ કરતા માડી ત્યાહા, બાંધવ જુગતે જોડ કોહો બંધવ કેમ આવીયા, ગયા હતા કુણ દેશ. સુખ દુખ કોહો ભાઈ તમતણું; ત્યાં કરવો પ્રવેશ, ઉજેણીપત રાજીયો, પવીત્ર મન પુરપેર, પરણો ધાચનુ દીકરી, હું છુ એને ઘેર કાગળ લેઇને નીસરયો, ગયો અમાવતી ગામ; તે રાજાની બેટડી, રતનમંજરી નામ માહારાજ વિક્રમ આવીયો, ચરચા જેના કાજ; કરે રાજ શ્રી રામનુ, મોહોટા છે માહારાજ. રતનમંજરી પરણશે માહારા કાગળ માટ; વાહાણુ વાતે આવશે, આ ગામ ગામની વાટ, શુભ અમારી સાથ છે રતન પેટી પરચંડ, કન્યા છે તે પદમની, અભય અગ્નીની ડંડ, તે પેહેલા હુ નીસરયો, ખાઉ વધાઇ વરત તે દમની મને આપશે, લાગ અમુલક તરત સુખ શાતા અતી ઘણી; આનંદ અદકો અંત, મળ્યા ભેટયા હવે શીખ દો, લીજે અમારો પંથ.

ચોપાઇ—વારૂ કહી તે થયો વિદાય, એક એકની કહી કથાય, પેલે પોપટે વચનજ ચુ તે ગુણકાએ સરવે લહ્યું સુણ્યુ વચન તે માહરૂં ભાગ્ય, એવો હું પામુ કાહા લાગ, પરપંચ કરૂ હવે રૂડી પેર, પેટી પદમની આણુ ઘેર એવો મનમા ધારયો ઘાટ, જઇ બેઠી રોકીને વાટ; પ્રાત કાળ થયો જેટલે, આવીસાદ નીકટ તેટલે, હેઠા ઉતરયા નરને નાર, તેને મનમા કરો વીચાર ભક્ષ ભોજન અહી થી લીજીએ, પછે પંથ આપણ કીજીએ, ગયા રાય નો ગામજ માહ, નાર સાહ રહી ગણમાય એટલે આવી ગુણકા પાસ, મળી ભેટીને દીધા આશ, મુજને તુજશુ અદકું હેત, તુ તો મારી સગી ભાણેજ તુ સગી ભગનીની દીકરી, વારૂ થઇ વિક્રમને વરી; વિક્રમ ઉતરયા મારે ઘેર, તેડવા મોકલી તમને ઘેર, તેનુ કપટ તો નવ જાણીયુ ગ્યાન રૂદેમા નવ આણીયું, મળ્યા વળગ્યા બાહે હાથ; ગઇ નારી તે ગુણકા સાથ, રતન પેટીને સાહજ લીધ, કારજ ગુણકાનુ તો સીધ રતનમંજરી ગઇ ઘરમાહ, ચરચા ભુંડી દીઠી ત્યાહ; ક્યાં ગયો માહારો ભરથાર, તે માહારા હઇડાનો હાર, તે નર પાખે દેહ ન ધરૂ, કરડી જીભને હવડા મરૂ, તાહારો કુળમાં શો વેહેવાર મુજને કયમ લાવી આ ઠાર.

દોહરા—ત્યારે ગુણકા ઉચરયા, આપ સજો શણગાર, જેવા તારે મન ગમે, ભોગવી લ્યો ભરથાર, ગુણકા જાત છે આપણી, મે મોહોટા જનશુ સગ, નીત દીવાળી આપશે, નીત નીત નવલા રંગ પલગ પાનને બીડા, શુભ સકામળ સેજ, નર ઠડા નીરખે નહી, ભોગવ આણી હેત શાજાને આશી ઘણી, સભવ નહી સભોગ, વારો ન આવ વરસમા; તેતો પુરા ભોગ નીચ વાત નારે સુણી, અગે ઉઠી ઝાળ, કે મારૂ કે હુ મરૂ, આણુ મારો કાળ, પરવશ પોતે શુ કરે ધીરજ રાખી મન, મોહોટા મદીર માળીયા, ભામની રહી ભોવન સાથે લીધો વિક્રમે આવ્યો તનો આપ, વનીતા ન દીઠી વારમા, તનમા પ્રગટયો તાપ વધ્યો ગાગના વીર તે, દડ પોતાને હાથ, ગલીકુચીઓ ખોળતો, વીચાર કરે મન સાથ, એમ કરતા નીશા પડી, દુખ પામી તે નાર, તે નાહી ઘરમા થકી, ધુમ મારતી બાહાર ગણી બાહાર બહુ મેહની, માનવ જોતા જાત, તે નગરનો નરપતી તેણે જાણી વાત કહે બાઇ તુ કયા રહે, શુ દુખ તારી દેહ, વીજોગ પણો પરણ્યા તણા, સાચુ કહીને તેહ કાષ્ટભક્ષને હુ મારૂ, એટલુ માહારે કામ, બીજા નુ બોલુ નહી, કોય ન લેશો નામ, માહા ભગવ્યા સંકટ, ચાલી સરીતા તીર, આરતે જોવા ત્યાહા ગયો, પોતે વિક્રમ વીર

ચોપાઇ—પોતાનો પતી દીઠો દષ્ટ, ગયુ મન થકી તો કષ્ટ, દીઠા પ્રીત બે જાણી ઘણી, પૂછયુ રાય કેરે તે ધણી કયાથી આવ્યા કુણજ ગામ, પ્રકાશ કર્યુ પોતાનુ નામ, દેરૂપ દેવાશી એહ, અશોક પ્રદીપજે એહ કહા પ્રતીજ્ઞા સાચી વગત, ઓળખીઓ આ નીપતી તરત, તેડયો ઘેર દેઇ બહુમાન, ખાન પાન મેવા પકવાન કુમારને કરણા કીજીએ કાઇ હુકમ મુજને દીજીએ તાહરા નગરમા નીલી નાર, તેને તેડાવો આ ઠાર આણી સાહ પેટીને ગરથ, ઘેર બોલાવી સાર્યા અરથ, શીશ મુડી ખર વાહન કરી, બધા નગર માહે ફેરી ઠગ રહ્યો ત્યા વીરમુજાણ, ત્રંબાવટીઓ રાજેજાણ, પગલે પગલે કટક જ ચઢયુ, પગલુ દમણપુર માહે પડતુ લાગી રાટ આણીને ઠરે ધ, માહો માહ ગાળગ્યા જોધ, વદતા દીન

વીત્યા છે ચાર. માડણ રાયે કર્યો વીચાર, આપણા ઉપર ત્ર બક પડે, શેવાંકે સેન્યાએ ચઢે, ગયા ભાટ નીવારણ કાજ, ગઈઓ કુણ દીવસની લાઝ તાહારા નગરમા માહારો ચોર, તેણે કામ કર્યું છે ઘોર, રતન પેટીને રતન દીકરી, તેનો ચોર લાવ્યો છેતરી, તેને કાહાડી આપો મને, તોનો જીવનો મુકુ તને

દોહરો—રાજા શુ જાણે નહી, ગન વીચારો જાણ, રતન મંજરી લાવીયો, વીક્રમવીર સુજાણ સુણતે આનંદ ઉપન્યો, શીતળ થઇછે કાય, પરદક્ષણા દેઇને નમ્યો વિક્રમ કેરે પાય ધન હુ ધન એ દીકરી, ધન મારો અવતાર, હેતે આવો નગરમા, શોભો સહુ સંસાર દમલપુરનો રાજીયો, માડણ તેનુ નામ વરો બેટી એક માહરી, કરો અમારૂ કામ.

ચોપાઇ—એક પરણી તેની કન્યાય, પાછા ત્ર બાવટીએ જાય, રીત ભાત તેં પ્રરણ કરી, બીજી વાગ્યો કન્યા વરી હરખે વાગ્યા ઢોલ નીશાન, આવ્યો વીક્રમ વીરસુજાણ, કન્યા પેટી ડડ રતન, લાવ્યો ઘેર કરી જતન, સ્ત્રીઓ ઉતારી મોહોલા પાસ, દેશ દમનીને દીધી આશ, વચન તમારૂ મસ્તક ધરૂ, હવે હુકમ દો તેવુ કરૂ, આણ્યા ત્રણ ડડ તે દીશ, કોહો તે વાત ચડાવુ શીશ

દોહરો—કહે દમની કહુ તે કરો, આપ નગર ભૂપાલ, વીરભટ નામે વીપ્ર છે,તેને તેડી ધન આલ,બાળક પુત્રી તેહની તેનુ સગ્મ સરૂપ; ચર્ચા જોજો તેહની, ભોળા થશો નહી ભુપ

ચોપાઇ—પ્રાત કાળ થયો જેટલે, વીરભટ તેડયો તેટલે; માન દીધુ રીઝીને રાય, કુમ કુમ ચંદન પુંજી પાય રતન થાળ તે આગળ ધરી, હેતે હેમની મોહોરો ભરી, માહારાજ હેતે લીજીએ, પતીતને પાવન કીજીએ લાગ્યુ બ્રાહ્મણને અદકુ દુખ, રાજા ઉપર મરડયુ મુખ; ભાઇ મારે શો એનો અરથ,રાજદ્વારમા જોઇએ ગરથ માસ રૂધીરનો ભુડો આહાર, રાજપની થઇ ભારે નાર,દસ ખાટકી કરે જેટલુ,દશ ચક્રીને વેર તેટલુ દશ ચક્રી કરે જે આપ, તેટલુ એક ગુણકાનુ પાપ દશ ગુણકા તણો અઘ

જોઇ, એક નરપતીને ઘેર તેહ નહી કરીને નાશી ગયો, કોડી એક લેવા ન ન રહ્યો, એમ કરતા પડી જેમ રાત, રાયે વિચાર્યું રૂદીયા સાથ જોઉ ચરચા એના ઘર તણી, સમરથ છે એને ઘેર ઘણી. વાળ્યો કાછડો ફે ટો કશો, ચાલ્યો તે બ્રાહ્મણ ઘેર ધશી કોઇને વાત ન કહી તે રાય. છાના વીર વીર બે વાય, અદ્રષ્ટ વિધા મનમા ધરી, ઘર ચરચા જુવે તે કરી ઘટિકા એ નીશા વિસ્તરી બ્રાહ્મણની પુત્રી નીશરી, સકળ કળા ગુણ જોબન સાર, લક્ષણ રુપવતી છે બાળ તેની પાશે ડડળ એક તેની શોભા વિવીધ વિવેક, નીકળી ઘર મેહેલી બારણે, રાય નીકળ્યો જોવા કારણે. ચૌટે જઇને ઉભી રહી પ્રધાન પુત્રી તે સ્થાનક ગઇ, ત્રીજી તનયા વણીકજ તણી, તે સહુની શોભા છે ઘણી, ચોથીછે ક્ષત્રીની નાર થયા એકઠા ટાળે ચાર, મળી સહુ વિચારજ કરે, અરાપગ ચૌટામા ફરે લીધાં પાન ફોફળને આહાર, લીધા મેવા અપરમપાર, લીધો સામગ્રી પરણ્યા તણી, લીધો ચુડો ચુદડી ઘણી વસ્ત્ર તણો લીધો અંબાર, થયો મણ બાઝેરો ભાર, આપ માથે કોઈ નવ ધરે, તું લે તુ લે તુ લેકરે લાવો મજુરને આણે દીશ, આપે લઈ ઉપાડે શીશ એક આથી તેડવાને ગઇ ગ્રહ્યો રાય મજુરો થઇ ભાર ઉપાડવાનું છે મન, પેટ ભરી જમાડો અન, ઉપાડ ગાસડી તુ અમ તણો, આપશુ અન સામગ્રી ઘણી કંગાલ સરીખું કીધું રૂપ, નવ ઓળખાણો ભારે ભુપ પોતાના મનમા ચાલી જાય, ન ગણે કાને લેખા માય, અલ્યા તુ રહેછે કુણ ગામ, તાહારૂ શુ કહેછે મહુ નામ માટકો મજુરો નામ માહારૂ, કામ કરૂ નિત્યે તાહરૂ બોલ્યો બોલ ગરીબ કંગાળ હમે સહુ લાગેછે વાહાલ, રાજાને શોર મેલ્યો ભાર, નિકળ્યા નગર થકી તે બાહાર વેહેગા પરવત નદીને પાહાડ, જે દેખીને ધરૂજે હાડ, ચાલે ચાલે ચતુરસુજાણ જ્યા હતુ ગાધરવ મશાણ તેમા ગયા આણી ઉલ્લાદ, જ્યા હરશિદ્ધ તણો પરમાદ, ભુત પ્રેતને વ્યતર ઘણા, ટોળા જક્ષ કીનર તે તણા, અનેક જોગણી આકાશે ભમે તે આવીને ચરણે નમે, જઇ હરશોધની પુજા કરી. નીવેદ તણી તે થાળી ભરી, સતુષ્ટ

કરીને અમે માત,પછે તેહને પુછી વાત, મળ્યા એટહા આપે ચાર કાગ આવ્યા છો આસે હાર ત્યારે બોલી ચારે જણી, પરણેછે સઇવર અમ તણી, પાતાળે વસે છે તેહ, કુમ કુમ વરણી તેની દેહ તેની આવી હરો ત્યા જાન, અમને દેશે ઝાઝા માન,કુગકુમવતી પરણે જેહને, અમે ચાર પરણુ તેહને. અમને જાવા આપો માગ આજ વર વરવાનો લાગ, ડડ તણી ત્રણ રેખા કરો,સુખે તે સ્થાનક પરવરો માટકા તુ બેશી રહે આહ, અમો આવશુ વાહાણામાહ,ત્યારે માટહો અટકુ રોય,મુજને મારી નાખે કોય હુંતો નહી જવા દઉ તુને,હતો ત્યાહા મુકી આવો મુને અનેક ચ-રીત્ર એ।। બહુ કહ્યા, સખી ચાર તે સુખીયા થયા એકકહે એને ગોછેડ, સુખે આપણી સાથે તેડ, ખાસે પેટ ભરીને ધાન, કહીશુ તે કરશે નિદાન, તે સ્થાનક માર્યા એક ડડ, પડી ગુફા એક માહા પરચડ પેઠાં સહુકો-લૂળગી હાથ, તેડયો માટકા પોતાને સાથ

દોહરો--નગર સમીપે જઇ રહ્યા, દીઠુ સરોવર નીર, નાહાવા કેરે કારણે, જઇ ઉભા તે તીર ડડાસ્ત્ર ને ગાહડી, બીજા શુભ શણગાર, તે સોપ્યુ મજુરને ક્ષણુ ન લાગી વાર. થઈ નગ્ન નાહવા ગયા, જળમા ઝાકમઝોળ, છાટે નીર એકએકને. કરે આપ કલોલ સમર્યો વીર વૈતાળને પ્રતક્ષ પ્રગટ હોય, વસ્ત્ર ડંડ હરી ગયો, પાર ન પ્રીછે કોય. વર આવ્યો તો પરણવા, તીલક કર્યુંતુ ભાલ તેને વીર હરી ગયો, જાનગાથી તતકાળ જળમા રહીને માગીયા, માટકા લાવ શણગાર, હાથ ખખેરી કહીયો.બો-લ્યો મુખ ઉચ્ચાર, એતો કોઇક લેઈ ગયુ ન રહ્યુ મારે પાસ, હવે કહો તે હું કરૂં, બોલો મુકી આશ ફટ ભુડા જા ગામમા,કુમકુમવતીને પાસ, બાહાર આવી ઉભા રહ્યા, થઇ ગોગી ઉપહાસ કર્યું જાણુ જઇ તેહને,મો-કલાવ્યા શણગાર, થઇ પાચે ઘેર એકઠી, ક્ષણુ ન લાગી વાર લગન વેળા તતપર થઇ, હૂ જોતીતી વાટ, ભલે આવ્યા તમે આ તકે, થયો મન ઘોઘાટ લાવો વર ઉતાવળો. લગ્ન વેળા જાય, વર તો કાઇ જડે નહી આકુળ વ્યાકુળ થાય વિકરમરૂપ પોતે ધર્યું, ગયો આવી જ્યાહા જાન;

દીઠો સુંદર મહીપતી, દીધાં આઝા માન. હવડાં એ પરણાવીએ, રીત ભાત કરી પેર; પછે હાકી હાહાડશુ, કન્યા લેશું ઘેર

ચોપાઈ--પીઠી ચોળી રાય શરીર, પચરગ પેહેરાવ્યા ચીર; લગન તણી તો વેળા થઈ,બેસાર્યા ચોરીમા જઇ દીઠો વર શરદનો ચંદ્ર, દીઠો જેમ ઉગમતો ભાણુ; જેવો વિક્રમવીર સુજાણ,હેત પ્રીત નારીને કરી, પાંચે કન્યા તે વર વરી, મ ગળ વરત્યા ખાધો કનસાર,સજન કહે જીત્યો સંસાર ગોત્રજ તણી જઇ પુજા કરી, વર જોઇ સહુની આખજ ઠરી.

દોહરો—રાજા કેહે તમે બોલીયા,પાળો તેહ વચન; હુ તે પેલો માટકો, આપોને ભોજન, મુને ભાડે મોકલ્યો, જે આવી છે જાન, તેને ઘેર જશો તમો શુ દોછો મુજ માન,હુતો સમજી આવીયો પેટ ભરવાને કાજ, શીખ દેતો અમો સચરૂ તમો કરોજી રાજ, સુણતે સહુ વીશમે થયુ; ન હોય માટકાનુ કામ, એતો ઉજેણપત ખરો વિક્રમસેન તુજનામ પરદક્ષણા કરી પાચે નમ્યા,કીધા શાવ પુજન;અજાણે અધીપત વર્યો, સફળ થયા મુજ દન **ચોપાઇ**-વીર હરી ગયો જેટલુ, તરતજ આપ્યુ તેટલુ,વિક્રમે લાહા સાધી ગતા,નાહાની બેન એક તેની હતી જાનવાળો ત્યા આણીયો, રાક આપ રૂદે જાણીયો, બીજી કન્યા પરણ્યો અનુપ,માન દેઇ બોલાવ્યો ભુપ ઓળખ્યો રૂડો તે રાજન, નગર હરખ પામ્યુ સહુ મન, ધન ભાગ્ય ધરતી તણુ, આવાગમન થયુ તમ તણુ કન્યા પચને લાવ્યા ડડ, કર્યુ કામ ભારે પ્રચડ ઘેર આવ્યા ઉજેણી રાય, જઇ દમનીને લાગ્યો પાય, વળી કહો તે હુ આચરૂ, વચન તમાવુ મુસ્તક ધરૂ **દોહરો**

કહે દમની સુણ રાયજી, જુઓ ઉજેણી ગામ, એકવ્રદ્ધ વહેવારીઓ,ધનવત શેઠ છે નામ, ચગ્ગા જુવો ગેર તેહને, જાગવજે શુભ પેર ત્યાથી કામ સઘળુ થશે, પછે બેશી રહો ગેર **ચોપાઇ**-સભા ભરીને બેઠો રાય, સૌ કોને પુછેછે ત્યાય, ધનવતશેઠ તે કોહોનુ નામ. વસે આપ ઉજેણી ગામ, એક વજીર કહેછે વાત એ નામે વસેછે માત. એકકહે નવ કરશો રીમ, ધનવતશેઠ તો છે દશ વીશ, બીજે એક કહયો વીચાર, માહારી

પાસે છે દસબાર નવનેરી ઉજેણી ગામ, ધનવંત શેઠ હજ રે નામ, નાત અડક કાંઇ એંધાણ, શીછે પેર તેની પરમાણ સર્વે તણી વાતો સાભળી ના આવ્યો મનમાં એકે વળી; આવ્યો એક જણ પોતે પાસ, કરજોડીને કીધુ હાસ, માહારી પાસે ધનવંતો સાર, થયાં વરસ એકસોને બાર; વૃધા જરા જીરણ આવ્યો, ગાત્ર સ્થળ છે પાગળો દોહરો--ધન અલેખે તેહને પેટ નથી કાંઇ તન, શેવા કારણ ઇચ્છતો, પરણ્યા ઉપર મન તેને કુણ દે દીકરી, ઘરડો વરવ કરૂપ, દીપક હાથે લેઇને, કોણ પડે જઈ કુપ. સોળ વરસની બેટડી શામકુવર છે નામ ભરજોબનમા ભામની, રેહે ઉજેણી ગામ. માહા સતવતી સાધવી સતી તણો અવતાર, વરત કુંવારે આચરૂ રૂપ તણો ભડાર માબાપ પરણાવા કરે, એહ ધરે નહી મન, ઘરસુતર માડુ નહી, જોઉં નહી નર જન વિશ્વ જન આવીને વીનવે, તોહે ધરે નહી કાન, શુ કરૂ હુ છુ જોવના નહી કર જાઉં રાન, નરનુ મુખ જોઉં નહી, નરશુ ન કરૂ પ્રીત, કુંવારી થઇને રહુ, રાચુ એની રીત પડીને બહુ પ્રીછવી, વીખાણ કુરીને વેદ, શાસ્ત્ર વચન તમને કહુ, ખરી રીતે શો ભેદ ન્યાય શાસ્ત્ર એવુ કહે, કુવારી શીર પાપ, ખાપણ માથે તેહને, સની તણો છે શ્રાપ કુવારી અળગી રહી મુકે પૃથ્વી પાય, બ્રહ્મહત્યા એક ડગ ભરે, નિત્ય પોકારે ન્યાત, ભકિત કરે ભગ્યાગની; નીત નીત ગગા સ્નાન, પરદ ક્ષણા પૃથ્વી તણી, ડગે ડગે ગૌદાન, શાસ્ત્ર નારીએ સાભળ્યુ, માહારે મન નહી ભોગ, વૃદ્ધ પુરૂષ મુજને મળે, કીજે શુભ સજોગ, જોબન જીતીયુ સુખ કરયુ સઉ તાજ, તે વરી ધનવંત શેઠને શેવા કરવા કાજ ચરણ તલામે તેહના પીવે તે ભોજન, ભકિત કરે ભલી ભાતશુ માનની નીરમળ મન અભીધા એકે નહી, સતી શીરોમણ સાર, દરશન કરવા કારણે, આવે લોક અપાર, આભુષણ આ દેશમા, દરશન દીવ્ય સરૂપ, એક ધનવંત નો એહ છે, માનો બારે ભુપ, પોળને મોહોડે પીપળો, તેની રૂડી છાય, ત્રીજુ ઘર તો તે થકી તે ધનવંત તો ત્યાય

ચોપાઈ--વારૂ કહી રાજા રહયો, તેનો બોલ રૂદેમા ધરયો, શાને જો

ઉ હુ બધુ આમ, થાશે માહારૂ એથીકામ; રાજા ઉઠી બેઠા થયા, સહુ સહુને ઠેકાણે ગયા, રૂડી ઘેરનીશા જ્યાહરે, જોવા સજ થયો ત્યાહરે. વાળ્યો કાછડો ઘાટડો ઘણો, ચાલ્યો નગર પોરઘર ભણી; સાભળ્યુતુ ઘરનુ એંધાણ, ત્યાહા જઇ બેઠો ચતુર સુજાણ બેઠો બારણે સ્થાનક કરી, વીપરીત વેશ પોતાનો ધરી; અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે હોય નવ દેખે તે માનવી કોય જેવી કહાતી તેવી સતી, ચરચા જુએ પૃથ્વીપતી કરે ભરથારનો આપે સેસ, જેવો દયાળુ દેવા દેવ કથ કેરા ચાપેછે ચરણ પછે આપ પોઢોડ છે ધરણ, દીન બે ચારેક જોયુ રાય, ચિત્તમા લાવે છે અન્યાય, એક દીવસ જુવે જેટલે, કૌતક એક થયુ તેટલે, રાત મધ્ય ગઇછે ઘોર, એટલે એક ત્યાહા આવ્યો ચોર પાડી ખાતર પેઠો ઘર માહે, બળે દીપક જ્યોતજ ત્યાહ, દીવ જાડોને કુટડા, તેવા સ્ત્રી દ્રષ્ટે પડ્યો કકત ફેટો બાંધ્યો છે શીષ, સુંદર ગાતડી બાંધી દાસ, રૂડો કાછ પેહેર્યો છે પાય, જોબનવંત છે તેની કાય, જ્યાહા પોઢોડીની ધરણે નાર, આવ્યો તસ્કર તેને દ્વાર તસ્કર તે નારીએ દીઠ, અમ્રતથી લાગ્યો તે મીઠ રામા રૂદેમા તે હામ, તતક્ષણ પ્રગટ્યો તેને કામ અગ્નિ થકી ગળે જેમ ઘૃત, ગળો નાર તસ્કરથી તરત વિચાર તેણા મનમા થયો જન્મારો એળે મુજ ગયો, ભોગવ્યો નહી સપુરણ ભેગા નાત નહી સાધ્યો જોગ, કય સ્વાદ કયા ના આડ્યો એ જન્મારો છુટી પડ્યો એવા ઘડ્યો મન માહે ઘાટ દીઠો તસ્કરનો બહુ ઠાઠ નીરખ્યુ રૂપ તે તસ્કર તણુ, હરખી નારી હઇડે ઘણુ, કયમ આવ્યોછે અડધી રાત, સાચી કહે તુ મુજને વાત, તસ્કર બોલ્યો વળી દીઠી નારી ચિત્તે ચઢી. માહારે મનજે એટલો અર્થ, આવ્યો ચોરવા ઘરમાથી ગર્થ સાર સાટે આવ્યો આહા હુ, પુછેછે તો નાભળ તુ, પાડે બુમકે બોલે વાણ, તારી ખડગ કાહાડુ તુજ પ્રાણ દેહુગે—તરૂણી તસ્કરને કહે, તું પ્રીત અમશુ જોડ હુંતે ધન આપુ તને, પોહોચાડુ મન કોડ મુજશુ મન કરી રમો બોલત વહેની આગ, નિત્યે દાહાડી આવજો જે ગમે તે માગ ત્યારે તસ્કર બોલીયો, માનો સાભળ મરમ; દેખ કંથજ તાહરો, તે નહી માહા-

શો ધર્મ લોપુ લાજ નહી એહની, જે નવ દેખે દ્રષ્ટ, એ સાનીધ ગુંજસે રમુ, તો થાઉં હુ ભ્રષ્ટ **ચોપાઇ.**–કાગની કહે કથ મારૂ હુ. ફરી ફરી શુ કેહુછે તુ, તસ્કર કહે મારો એહને, તો સંગ કરૂ તારી દેહને ઠીગણુ મુકી પસા તજે, અંગુઠો દીધો જઈ ગળે, પલક એકમા નીકળ્યો પ્રાણ, જુવે વિકરમ વીર સુજાણ હરખ ઉપન્યો એહુને ઘણો, સગ કર્યો પછે તસ્કરતણો, તેને આપ્યુ અઢકુ ધન, અમરુત જેવા કહ્યા વચન નિત નિત તમે આવજો, સામગ્રી સહુ લાવજો ચોર કહાડી મુકયો બારણે, રહ્યો રાય જેવા કારણે દીઠો તે તસ્કર ને દ્રષ્ટ, મહીપની મનમા પામ્યો કષ્ટ ખુની તસ્કર ત્રીજો જાર, એને માર્યાનો વેહવાર મેહેલ્યુ ખડગ કરીને રેસ, છેદ્યુ તે તસ્કરનુ શીશ પડતા ચાસ નાખીતે હાર, સ્ત્રીએ ઉઘાડયા દ્વાર દીઠો બારણે તસ્કર પડયો, સ્ત્રીને મન અચરત અડયો દીઠી રાત અંધારી ઘોર, મારયો ચોકી વાળે ચોર, નારી મનથી મુકી મામ, મે તો કુડુ કીધુ કામ કથ ની હત્યા માથે લીધ, પાડી બુમ પછે તો રીધ આરે રાયના લોકજ ધાઓ, મારી જનારાને તો સાઓ મળ્યા એકઠા લાખેક લોક. શેઠ મારયો તે પામ્યો શોક, પ્રથવીપતે જોઈ છે પેર, આવ્યો રાય પોતાને ઘેર

દોહરો.–પ્રાત કાળ જ્યારે થયો, સ્ત્રીએ વીચાર્યુ મન, દાન પાત્ર મળ્યા ઘણા, લુટાવી દીધુ ધન મેહેલ મઢીને માળીઆ, વળી જે કણ આહાર, કૃષ્નાર્પણ સરવે કર્યુ અન વસ્ત્ર શણગાર ચાલ્યો દેહ એ નગરમા, છોગટ બાંધે દેશ, સતીથાયછે, સાધવી, જોબન બાળે વેશ સતી થવાને નીસરી, સજ્યા સોળ સણગાર, ચોખા વેરે ચો દશા, અશ્વનીએ અસ્વાર વાજા વાજે અતી ઘણા, શરણાઇ ચેહેચાટ, જોવા નગર બધુ મળ્યુ, જશ કહે બારે ભાટ માગણ જાએ માગવા દક્ષણા લેવા દેવ, નમે લોક મહુ નગરના, બહુ કરે છે સેવ મળ્યા દુખીયાને રાગીયા, ભુવનથી ધાય, નાહાના મોહોટા નગરમા જુવતી જોવા જાય, થાપા દે કુમ કુમ તણા ઉડે અબીલ ગુલાલ, જે જે બોલે મુખ થકી, ભરી ફુલની થાળ કોને કહે, સુત આવશે, કોને આવશે ધન, કોને કહે જશ આવશે, એમ મનાવે

મન લોક મળીને આવીયા. જ્યાં બેઠા છે રાજ; સતી થાય છે સાધવી, હુકમ હો માહારાજ રાજા કહેછે કયા સતી, માહારૂ મન પરસન; છડી અસવારી આવશુ, કરવાને દરશન શુભ કામ સતી કરે, દેહે વેઠે દુખ; ક્ષીપ્રા તીરે આવશુ, જોવા તેનુ મુખ પ્રધાન ગયે સાભળી, કામ કર્યા છે તાજ; ગયા ગમાણે મહીપતી, સતી જોવાને કાજ ગળીછે ત્યાહા મહુ મેદની થાય ઘણા કલોલ, ધાવા દેછે હુશથી, કરે છે કુમ કુમ રોળ. રાખ્યા મહુને વેગળા, રાય આવ્યા તે પાસ; પ્રણામ કરીને પ્રેમશુ. દીધી તેણે આશ રાજા કહે પાછા વળો, જાઓ તમારે ઘેર, ખાઓ પીઓ ખેલો જઈ, રમો જમો શુભ પેર. ચોપાઇ.—અગ કરી તે બોલી નાર. હુકમ આપ લાગે છે વાર માહારે કથને છેડું પડે, દેવ સતીને તેનો નડે રીજ્યુતો પ્રસન થાઉ આપ, કાપુ તો દેઉ શ્રાપ રીજ્યુ તો ચાલે તુજ રાજ, કાપુ તો ગુમ હોયે તાજ. ડાહ્યાને શુ કહીએ કથી, હું સતી ઓળખતો નથી માટે લાગ તુ મારે પાગ, વરદાન જે ગમે તે માગ. હે હુકમ ખોટી થાઉંછુ, સ્વર્ગભાવન આપે જાઉંછુ પુષ્પ વેમાન ખોટી થાય છે, દેવ દરશા માહારૂ જાયછે સતવાદી માટે સાખીએ, નીકર હવડા ઊંડો નાખોગ કદાચ કોપ હઇડામા ધરૂ, તો તુજને હુ પ્રલે કરૂ સાભળીઓને સતીનો બોલ, દીડા ફુલ રાએ અતોલ દોહરો.—કહે વિક્રમ સાભળ સતી, જાણ્યુ સઘળો મરમ, કાલની સમી સાજનો, જોઉંછુ તાહારૂ કરમ. ફેરાટ દુત કરે ઘણી, દેખે બાકુ ગામ, જા તું મંદીર તાહરે, રાખી મનની મામ આંગુઠો દીધો ગળે, પ્રથમજ માર્યો કથ, પછે જાર વિધા રમી, તેજ વિગારો ચત પછે તેને ધન આપીયુ, કાહાડી મુકયો બાહાર, તેને મારી નાખ્યો ગા, જાણ્યો તસ્કર જાર તે દીઠો તસ્કર પડયો, સાભળી જ્યારે ચોર નસાણી જઇ છેદીયુ, ધનવત ફેરૂ શીશ પછે ગાલ લુટાવી ગો, સતી બનાયુ નામ. ફેર કરેછે તુ ઘણુ, દેખે મઘુ ગામ શીશ મુડણુ તાહરૂ કરૂ, ચુના ચોપડુ ત્યાહ, ખરવાહન કરી ફેરવુ, બધા નગરજ માહ કાન નાક છેદાવુ, છેદુ પાચેવા હાથ, મારૂ માવે મોજડા, જો બોલે મુજ

સાથ. અધુરી ડટાવ્યુ બેટમા, પચ પ્રદારી માર,જીભ કઢાનુ તાળવે, દેખે સહુ સંસાર માનની સમજી મન વિષે, સાચા સરવ એધાણુ,બાધુ એ સાથે બાકરી કરૂ હશારથ હાણુ

ચોપાઇ—ત્યારે વળતી બોલી સતી, માહારાજ સુણો મહીપતી,કેર કર્યાં તે જાણીયા, માહારા મનમા પરમાણીયા;સારી પેર જાણી મને,ફરા ફરી શુ કહીએ તને,કરવા દો મુજને એ કાજ, લોક દેખતા રાખો લાજ ઝાઝુ ડાહાપણ નવ કીજીએ, નારીનો અંત નવ લીજીએ,ઘેર ઘેર નારીછે એહ, તેમા રાખશો મા સદેહ, સર્વ શ્રષ્ટમા સઘળી નાર,અંતર આણોમા લગાર, લાખે કોઇ એક નારી નરી, કરોડવાર શુ કહીએ ફરી,મસ્તક મા હારે ચરણે ધરો, માણુસ દેખતા મોહાની કરો, સહુ સરખી તે કયમ કહેવાય, રાજા કહે કેમ સદેહ જાય નારી કહે પિછો તે પેર, જાઓ કુચી કદોયણને ઘેર, ત્યા સદેહ તાહારો ભાગશે, હામ કરે પગે લાગશે રાએ તેનુ માન્યુ વચત, સ્ત્રીને મળવા દીધા તરત રાખ્યો તેહ નારીનો ભાર વળ્યો રાય આપે દરબાર રાખ્યો જસ સતી તે થઇ,મળી મેદનિ ઘેરગઇ, એમજ કરતા ગઇછે રાત નગે નિચારયુ કન્યા સાથ કુચી કદોયણ રેહે જ્યા, ગયો એકલા રાજા ત્યા અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપ કરી, રહ્યો કુચીના ઘરમા ઠરી કુચીને મન અદકુ જ્ઞાન, મહિપતને દીધા બહુમાન ધન ભાગ્ય અમારૂ આજ આવ્યાછો નરપત શા કાજ અદ્રષ્ટ વિદ્યા મનમા ધરે, તેતો અરથ એકે નવ સરે; કપટ કાજ આવ્યાછો તમો,તે સરવે જાણુછુ અમો, રાજાએ બે જોડયા હાથ,બોલ્યો તે શામાને માથ, મોહોટી વિદ્યા જે માહારી, તે કયમ દ્રષ્ટ પડી તાહારી,પૃથ્વીમા નવ પ્રીછે કોય, તેકારણ તુજમા કયમ હોય, કુચી કહે જાણુ હુ પેર, જ્ઞાનડંકછે માહરે ઘેર.મુજ આગળ ચાલે નહિ ચોર, ભુત પ્રેત કરે નહીં જોર, ઘડી એકમાં ગયે ફરૂ, કામ ચીંતવ્યા કોડે કરૂ આવ્યાછો માહારે દરબાર, મોકલ્યા ધનવંત શાની નાર, પ્રથમ નારી નરને નગી, તસ્કર સાથે રંગે રમી પછી તેણીએ માર્યો પતી, સવારે થાવા ગઇ સતી, તે કરિતક સઘળા તે લહ્યા, કામની

આગળ માડી કહ્યા સરખાં નારી સઘને કહી, ત્યાથી ચાનક તમને થઇ; તેણીએ પાઅમુ જવા કાજ, મોકલ્યાછે મહીપત મહારાજ

દોહરો—ત્યારે રાજન બોલીયો.ખરી તમારી ખ્યાત,આગળથી તમે ઓળખી, વીગત કહી વાત અદ્રશ્ય વીઘા કેમ ઓળખી, દાહો મારો દેહ, માગ નામ સાચુ કહો, પુછુ એ સદેહ, કદોયણ્ તવ ઉચરી, કહુ એક ગુજરનેગુર, તપાસુ ત્રણ લોકને એવી મારારીસુજર પ્રતાપ ડડ મુજર પામછે તે દુરગમ છે દેવ, તેથી જાણુ જશ છે મને, સદા કરૂછુ સેવ રાજન કહે તુ છે બની પ્રથમ સદેહ બાજર, સ્ત્રીઓ સરવ એકછે. તેની મોટી દાઝ દેખાંગે તે પારખુ માને મારારૂં મન,સદેહ ભાગો મારગે, આવ્યો આનંદન વચન માત પરીયા તણું આપો મુજને હાથ,દેખો તે હાગે ચડી ના ફિરૂ તમ સાથ વચન દીધુ તે વીકરગે, કુચ્યા કરગા આપ, જો કાંઇ કા ઉપરે, સ્ત્રી હત્યાદીક પાપ

ચોપાઇ-કુચી કહે મારગારે રાય,કહિતક જે મુજર મહીરમાય,ઘરમા બેઠો ખાગ પાન, એટલે ત્યાહા આવ્યો પરધાન,સાભળી કુચી મારારે વાત, આજર રખોએ કાહાની વાત,સ્ત્રી હત્યાદીક ખાધા સમ માટે મોહોલા જોઉ નહી જગ, ગજ્જુમગા ઘાલ્યો તે ગગ, પરધાનને કીધા પસાય, આવો બેસો જે રહો કામ હોયતો મુજને કહો મહીપત કેરો મોહોલજ જાવદ, લડા મુજને મોકલ ત્યાદ,કહી રાણી જે વિકરમ તણી તેનુ પ્રીત મારારેછે ઘણી. જોવાનો નવપામુ લાગ મનુશ આગળથી ત્યાં માગ; મોકલ્યા તેડા દારજર સાત. મેળવવાની કરતે વાત

દોહરો—કહે કુચી મજુસપર, આપ અસ્વારી થાઓ, કરો પ્રહાર ત્રણ ડડના, મુખ મોહોલે જાઓ તાળુ દીધુ પેટીએ,પોતે રાજા પાસ; પ્રધાન બેઠો ઉપરે, મોહોલે મળવા આશ **ચોપાઇ**–ઉડી મજુસ તે પ્રીતે કરી, જઇ રાણીને મોહોલે ચઢી; મનમા શીખ દીધા બહુ માન, આસન

ા તાપ હઇડાનો ગયો સફળ જન્મ અમારો થ
જોતીતી વાટ, આજ થકી ભાગ્યા ઉચાટ પ્રધાન રાણ.
ાતેથી પ્રભાતજ થયો, વનીતા કહે વેહેલા આવજો, વધાઇ
ાહાવજો વજીર થઇ મજુસે ટરયો, પ્રહાર ડંડનો ઉપર કરયો,
ાન કુચીને ઘેર, નીરખી રાજા સહુ પેર, વાટ જોશે શ્રી
ાય, એવું કહીને થયો વીદાય, નીકળ્યા નરપત ત્યાથી તેહ મન
ાગ્યો સંદેહ. સતવાદી તે સાખી રહયો, પતી ઉતર કોતે નર
. કુચી કહે સાભાગરે રાજ, સફળ થયા તાહારા મન કાજ પ્રતી
છે માહારે ઘેર, તુજને આપુ પ્રીતે પેર, બીજા ડંડ જીતે જેહને, પ્ર
. ડંડ આપુ તેહને, મ્રત્યુ લોકમા શોભા જેહ, પંચડંડગા વશી છે તેહ
.હારે મન હતુ એક તરત તેમે તમને આપ્યુ તરત, સકળ દુખ દે
હના વામીઓ, પચડંડ પુન્યે પામીયો દોહોરો.-માનજ દીધા મહીપને,
કહી દમનીને વાત, જીત્યો જશ પૃથ્વી તણો, વાધી છે જુગ ખ્યાત વા
મ્યા જજીર જીત ા, ભારે હુતી ભીત, કરી નાખીને કડકડા, આપે થયો
નીચીત આગીન રાજ તેણે કરયુ, અજીત રહયો નહી કોય, શક ચાલ્યો
છે શાસ્ત્રમા, જોતીષ લખીયો જોય પચડંડ પ્રતાપથી, થયુ ઇદ્રને જાણ,
કરામત બધા કલ્પની, પામ્યોએ પરમાણ, ઉજમન એકે નર રહી, થયો
ઇદ્રવત તેહ, માનર પણ કોઇ મહીપતી. થયો દેર રૂપ દેહ દઇવત ઇંદ્રા-
સન તાણુ, ઇંદ્ર તણુ આસન, મન રીઝીને મોકલ્યુ, ભુપતને બોલન અ-
તરીક્ષ વિમાન ઉતરયુ, શુભ સભા મધ્ય સાર, પાછળ જડીત્ર પુતળી,
પુરાણુ વીમને બાર સાક્ષાતકાર કચન તણું, જડયા રત્ન અમુલ્ય, અતુલ-
આકારજે તેહનો, જેવુ કમળનુ ફુલ કનુ ગજ બત્રીસનુ, અતુલ્ય તેજ
અપાર, હાથ છેડે પુતળી, સણગાર સહીત તે સાર વાજા તેના હાથમા
વસ્ત્ર વીવેક એક શોભા કોણ કહી શકે, રાજસ રૂડા, પંચડંડ તેણે

જડ્યા, પુતળી શોભા પત્ર, સ્ફટીક મણી હીરે જડયુ,
મહા પુન્યથી પામીયો, દેવને દુર્લભ એહ, સ્વર્ગપુરીથી ઉત
સન તો તહ અધીપત આસન ભોગવ્યુ, બેઠો એ આસ
રાજા ગયો, મહીપત પોતે મન શાલીવાહન શક કર્યો, સ્વર્ગ ગ
પ્રથીમા આસન ગયુ, જેનુ રૂડુ રૂપ. કહે પુતળી બોજ સુણ,
તે ગય, તેવા જો પરાક્રમ કરો, તો ધરો સીહાસન પાય વિક્ર
સાંભળી, આણીને મન ભાવ, વ્યાધી શોક પીડ નહી, સ્વપને ન
તાર હરરશીયા કીગ્યા કરે, માહા કાળેશ્વર નાથ, ગાય શીખેને •
નવનીધ ઉપર હાથ પરમારથપર પ્રીતડી, સાહગીક ને સુન, દાતા ભ
ક્ત નસે, નીરગુણ જનને તુર ચરીત્ર એ ચીતમા ધરે, કરે પુન્ય મ.
દાન, આ લોકે સુખ ભોગવે, પ લોકે જશ માન એવુ કહીને પુતળી
આપે ગઇ આકાશ, એહ કથા પુરણ થઇ, કઇ કવી શામળદાસ શ્રોતા
વકતા સાંભળજો, કહુ કવીતા કરંતડ, શામળભટ કહુ બોલજો જે
જે શ્રી રણછોડ

ઇતિ શ્રી પંચ ડંડની વારતા

સમાપ્ત.